

AZ EGYLETTŐL A SZAKOSZTÁLYIG

A FÖLDRAJZTANÁROK SZAKMAI SZERVEZETEINEK TEVÉKENYSÉGE

LAKI ILONA^{ae} – KUBA GÁBOR^{bf} – SZEKERES ZOLTÁN^{cg} – TÖMPE LÁSZLÓ^{dh}

^aA Földrajztanárok Egyletének alapító elnöke, ^bA Földrajztanárok Egyletének volt elnöke, az MFT Földrajztanári

Szakosztályának volt titkára, ^cA MFT Földrajztanári Szakosztályának volt elnöke, ^dA MFT Földrajztanári Szakosztályának elnöke, ^elakilona@gmail.com, ^dkubagabor@eotvosbp18.hu, ^eszekzoli@gmail.com, ^dtompe.laszlo@lonyayrefi.hu

A Földrajztanárok Egyletétől a Földrajztanárok Baráti Köréig

Egy szakma tekintélye nagyban függ attól is, hogy művelői kialakítják-e a maguk szervezeteit, és azok milyen hatékonysággal működnek, mennyire tudják képviselni a tagság érdekeit. A rendszerváltás előtt – az akkori viszonyoknak megfelelően – nem voltak tanári szakmai egyesületek. A viszonylag jól megszervezett tanfelügyeleti, munkaközösségi rendszer biztosított lehetőséget – még ha szűk keretek között is – a szakmai eszmecserékre, továbbképzésekre és a felmerülő problémák megvitatására. A földrajztudomány és benne a földrajztanítás hosszú múltra visszatekintő, meghatározó szakmai szervezete a **Magyar Földrajzi Társaság** volt. A Társaság tagjai között szép számban voltak tanárok is, akik rendszeresen részt vettek a szakmai programokon, az évente megrendezett vándorgyűléseken, ahol értesültek a földrajztudomány legújabb eredményeiről, a szakmai kirándulásokon pedig szakavatott vezető segítségével ismerkedhettek

meg hazai és külföldi tájakkal, városokkal. Azonban a Társaság Oktatásmódszertani Szakosztálya, amelyet főiskolai és egyetemi oktatók vezettek, csak részben tudta felvállalni a köznevelésben dolgozó általános és középiskolai kollégák hatékony érdekképviselését, a földrajztanítás sokasodó problémáinak megoldását.

A rendszerváltás kínálta új lehetőséget kihasználva az 1990-es években sorra jöttek létre a tanári szakmai szervezetek. Ezek a tömörülések lehetőséget adtak a tanárok szakmai érdeklődésének megfelelő témák, pl. az új tanterv bevezetéséből adódó kérdések megbeszélésére, valamint szakmódszertani eszmecserékre. A lehetőséget felismerve 1995-ben a Magyar Földrajzi Társaság választmányi ülésén felvetődött egy tanári tagozat létrehozásának szükségessége. Laki Ilona, a Fővárosi Pedagógiai Intézet földrajzi vezető szaktanácsadója kezdeményezésére a vele szorosan együttműködő szaktanácsadók és kerületi munkaközösség-vezetők egyetértésével megalakult az első valódi szakmai önszerveződés a földrajztanárok

körében. Ez volt a **Földrajztanárok Egylete**. A kezdeti időszakban az Egyletet Németh Imre, a Wesselényi Közgazdasági Gimnázium fiatal tanára vezette. Őt Laki Ilona és Gyenes Csilla követte, majd Kuba Gábor állt a szakmai szervezet élén.

Az Egylet nagyon sikeresnek bizonyult. Pár év után már több mint ötszáz hivatalosan bejegyzett tagja lett, akik közül csaknem 300 fő valóban aktívan tevékenykedett, részt vett a tanári közéletben. Hamarosan a közhasznú egyesület címet is elnyerte. A szakmai mag (Szekeres Zoltán, Berkó Judit, Fazekas Attiláné, Perczel György, Kereszty Péter, Vízy Zsolt, Ütőné Visi Judit, Jáky Katalin) fáradhatatlan tevékenységének köszönhetően sok újszerű kezdeményezés, program indult el, amelyek lehetőséget adtak a tagok tevékeny közreműködésére, a korszerű tudás megosztására. Valódi tere nyílt a tanárok önszerveződésének, szakmai kibontakozásának, pezsgő közösségi életnek. Kialakultak a szervezeti élet közösen meghatározott keretei (taggyűlések, konferenciák, továbbképzések, versenyek) és megszülettek a minőségi szakmai munka társadalmi elismerésének új formái (kitüntetések, díjak) is. Az Egylet működésének alapelveit az alapító okirat foglalta össze. Ez a dokumentum volt az alapja annak is, hogy a szervezet hitelesen közvetítse a földrajztanárok véleményét, és képviselje érdekeiket a szakmai területeken (pl. tantervi vitákban, tankönyvek bírálatában). Az Egylet életének kiemelten fontos eseményei voltak az évente megszervezett szakmai

konferenciák. Ezek aktuális környezeti, természet- vagy társadalomföldrajzi, illetve tantárgy-pedagógiai témák köré szerveződtek. A rendezvényeken a Magyar Földrajzi Társaság országosan elismert professzorai és kutatói is rendszeresen tartottak előadásokat. Az elnökségben is képviseltette magát a Magyar Földrajzi Társaság. A szoros együttműködést mi sem bizonyítja jobban, minthogy az Egylet elnökségi tagjai általában a Társaság választmányi tagjai is voltak. A rendezvényeket „szakmai vásár” kísérte, ahol kiadók, taneszközfejlesztők mutatták be újdonságaikat. A konferenciákon általában 120–200 fő vett részt (1. ábra).

Újszerű kezdeményezés volt az egész Kárpát-medencére kiterjedő tanulmányi versenyek megszervezése. Ezen a hazai iskolák diákjain kívül határon túli magyar anyanyelvű tanulók is részt vettek. A döntő kezdetben Magyarországon volt, és a győztesek hazánk egy-egy táját ismerhették meg tanulmányút keretében. Később a verseny minden évben más határon túli területre vándorolt (2. ábra). 2017-től a fő szervező Magyar Természettudományi Társulat a Teleki Pál Földrajz–Földtan Versenyt is kiterjesztette a Kárpát-medence összes magyar anyanyelvű iskolája és felkészítő pedagógusai számára, emellett három tanulmányi versenyének legeredményesebb anyaországi és külföldi diákjai számára meghirdette Kárpát-medencei Tehetségábrát. E nagyszabású rendezvények szervezésében Berkó Judit is részt vesz.

1. ábra. Perczel György előadása a nagyszerű társadalomföldrajzi konferencián

2. ábra. A felvidéki Kárpát-medence verseny szervezői

Több sikeres akkreditált továbbképzést is szervezett az Egylet. A legeredményesebbnek az a forma bizonyult, amikor az előadásokat helyszíni bejárások, közvetlen tapasztalatszerzés egészítette ki. Ezek szervezője, vezetője Szekeres Zoltán volt. Az ilyen „terepen” szerzett ismereteket kínáló hazai és külföldi tanulmányutak a továbbképzés fontos eszközének bizonyultak. Fontos szempont volt az adott területet jól ismerő helyi szakemberek bevonása, törekedve arra, hogy olyan helyszínekre is eljussanak résztvevők, ahova egyéni utazóként nincs módjuk. Az évek során a résztvevők voltak bánya mélyén, a rotterdami teherkikötőben, a svájci Lavina Intézetben, legkülönbözőbb üzemi helyszíneken, mélyszegénységben élő cigány településen, de híres pincészetekben is. Az utazásokkal a kollégáknak ötleteket is kívántunk adni az osztálykirándulások tartalmasabb, élménydúsabb megszervezéséhez. A külföldi tanulmányutak sorát az osztrák-német-svájci út nyitotta, de a résztvevők jártak Párizsban, Olaszországban, Dél-Tirolban, Skandináviában, Szlovéniában, Horvátországban, Lengyelországban, Németországban, többször Csehországban és Erdélyben, valamint számos alkalommal a Felvidéken. Különösen érdekesnek bizonyultak a Bódis Bertalan nógrádi tagtárs által szervezett, a Felvidék magyarlakta tájait érintő utazások, az ottani kollégákkal való találkozások (3. és 4. ábra).

A sokszínű szakmai munka mellett azonban gondot jelentett, hogy a tagság

túlnyomó része a fővárosból és a környező településekből került ki, vidéken csak néhány megyében volt számottevő. Egyre inkább problémává vált a belépők számának csökkenése. A fiatalabb kollégákat alig sikerült megszólítani, a tagság fokozatosan elöregedett. Ez a tény számottevően csökkentette az 1%-os adófelajánlásból származó bevételeket, jelentősen beszűkültek a pályázati lehetőségek, és csökkentek, majd megszűntek a támogatások. Ezek az okok vezettek oda, hogy 2014-ben megszűnt a Földrajztanárok Egylete, és mint **Földrajztanárok Baráti Köre** működött tovább. A Kör tevékenysége a kevésbé költséges szakmai tanulmányutak szervezésére korlátozódott, ezzel próbálva életben tartani az egykori közösséget. Az új szervezetnek az irányítását az Egylet utolsó hivatalos vezetője, Kuba Gábor vállalta fel.

Ebben a helyzetben érkezett a felkérés a közös munkára a Magyar Földrajzi Társaság akkori elnökétől, Gábris Gyulától. Ennek köszönhetően 2015-ben létrejött a Földrajzi Társaság új szakosztálya, a **Földrajztanári Szakosztály**. Kezdetben a munka a baráti kör tevékenységének folytatását jelentette. A nagy változást Hevesi Attila, a Miskolci Egyetem professzora földrajzoktatásért aggódó felhívásának a megjelenése indította el. A kibontakozó szakmai vita, különösen Szilassi Péternek, a Szegedi Tudományegyetem docensének válasza ráébresztette a vezetőséget arra, hogy ismételten alkalom kínálkozik a tanári közélet felpezsdítésére.

3. ábra. A népszerű hazai tanulmányutak egyike: bányamúzeum-látogatás Salgótarjánban

4. ábra. Geológiai tanulmányúton a Novohrad–Nógrád Geoparkban

A Szakosztály vitát szervezett a földrajzoktatás jövőjével kapcsolatban, amelyen a több mint ötven kolléga mellett nagytekintélyű professzorok, elismert egyetemi oktatók is részt vettek, és ami a legfontosabb, sok fiatal is bekapcsolódott a szakmai párbeszédbe. A vita eredményeként – és annak köszönhetően is, hogy a Magyar Földrajzi Társaság elnöksége is felkarolta az ügyet – több egyeztetés után, példamutatóan demokratikus folyamatban született meg az az állásfoglalás, amelyet aztán a Társaság új tisztikara juttatott el az illetékes oktatáspolitikai döntéshozókhoz. Ez volt az a pillanat, amikor a földrajztanároknak az önszerveződésben eddig fontos szerepet játszó nemzedéke elérkezettnek látta az időt a „stafétabot” átadására. A Magyar Földrajzi Társaság Tömpe Lászlót, a Lónyai Utcai Református Gimnázium és Kollégium földrajztanárát bízta meg a Földrajztanári Szakosztály vezetésével.

Bemutatkozik a Magyar Földrajzi Társaság Földrajztanári Szakosztályának a megújult elnöksége

A stafétát átvéve a Szakosztály új vezetése (Tömpe László elnök és Guba András titkár) folytatni szeretné a Földrajztanárok Egylete és a Földrajztanárok Baráti Köre által megkezdett megújulást.

Elsőként a tagság bővítését, több hallgató és pályakezdő tanár csatlakozását tűztük ki célul. Fontosnak tartjuk, hogy a földrajz tantárggyal kapcsolatba kerülők teljes palettájáról minél többen legyenek a

tagjaink között. Nemcsak általános iskolai és gimnáziumi, szakgimnáziumi földrajz-tanárokat, hanem a tantárgyat tanító nem szakos végzettségű környezet- és természetismeret tanárokat, egyetemi hallgatókat is várunk sorainkba. Itt jelentkezhet is a [Földrajztanári Szakosztály hírlevelére](#), valamint a [Magyar Földrajzi Társaság tagjainak](#) sorába, amely tagsággal egyben postaládájában tudhatja a Földgömb és a Földrajzi Közlemények című folyóiratokat is.

A célunk hosszú távon nemcsak elérni, megszólítani a kollégákat, hanem kapcsolatban is maradni velük, hiszen csak így ismerhetjük meg mindennapi gondjaikat, igényeiket, csak így tudjuk kialakítani a közös álláspontunkat a felmerülő kérdésekben, és csak így tudjuk hatékonyan képviselni azokat. Ehhez nyújt segítséget a szakosztály facebookcsoportja ([@földrajztanárok klubja](#)), a [GeoMetodika](#) szakfolyóirat, majd a megújulást követően a Társaság [honlapja](#) is. Célunk továbbá kapcsolatot tartani a földrajz egyéb művelőivel, amihez a Társaság megfelelő keretet biztosít. Ezen kívül cél a hatékony érdekvédelemhez és érdekérvényesítéshez fontos a kapcsolatok kiépítése és ápolása a földrajzoktatásra befolyást gyakorlókkal. Tehát szeretnénk kapocs lenni a tudományos világ, az utánpótlást biztosító intézmények és a külvilág között.

Célunk, hogy segítsük a földrajzoktatás 21. századi megújulását. Ahogyan korunk gazdaságában jobb hatékonyságuk miatt terjedőben vannak a megosztáson alapuló

vállalkozások, úgy megkerülhetetlenek és jóval hatékonyabbnak tűnik a tudásmegosztás az oktatás területén is. Ezért nagyon fontosnak tartjuk, hogy ennek a szemléletnek az elterjesztésében a földrajzot tanítók az elsők között legyenek, így biztosítva a földrajz jövőbeli szerepét. Ennek megfelelően terveink között szerepel többek között egy tanórai feladat-adatbázis létrehozása, egy digitális földrajztanári díj alapítása, a földrajztanítást segítő alkalmazások kidolgozása és megismertetésük, elterjesztésük megszervezése, a tevékenykedtető pedagógiai szemlélet általános elterjedésének, tanórai alkalmazásának elősegítése, ezek által a földrajztanítás szakmai megújulásának segítése. Az elnökön kívül a megújulás motorja kíván lenni a szakosztály titkára, Guba András, a Gödöllői Török Ignác Gimnázium tanára, a GeoMetodika

rovatvezetője is. Tevékenységünket csapatmunkában képzeljük el, tehát várjuk sorainkba, sőt kérjük az aktív közreműködésre a lelkes és tenni akaró kollégákat az előttünk álló feladatok megoldásához.

Figyelmébe ajánljuk!

hírlevél-feliratkozás:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScZUrJM7mAsxpTr7SbV-Jxz-Gjt40wElZjShVtpKKLJSGJmCsw/viewform?usp=sf_link

jelentkezés a Magyar Földrajzi Társaságba

(egyben éves Földgömb előfizetés): <https://www.foldrajzitasasag.hu/jelentkezes>

facebook-csoport: <https://www.facebook.com/groups/foldrajztanarok.klubja/>

szakfolyóirat: <http://geometodika.elte.hu/>

web: <https://www.foldrajzitasasag.hu/>

ÚJ FÖLDRAJZ TANKÖNYVEK ÉS TANÁRI SEGÉDANYAGOK

Elkészültek az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet gondozásában az újgenerációs földrajztankönyvek, amelyek a 2018-19. tanévtől valamennyi évfolyamon használhatók a földrajztanításhoz.

A 7–10. osztályos tankönyvek megtekinthetők és letölthetők a <http://tankonyvkatalogus.hu> honlapról. Ugyancsak itt érhetők el az azokhoz illeszkedő munkafüzetek, tanmenetek (normál és rugalmas változatban) és a földrajzi atlaszok is.

A tanítási folyamat segítésére tanári kézikönyvek is készültek az általános iskolai és a középiskolai tankönyvekhez:

http://tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-506010701_1__kezikonyv.pdf

http://tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-506010901_1__kezikonyv.pdf

Az általános iskolás és a középiskolás tanulók elemzési és gondolkodási készségének fejlesztése céljából készült egy adatsorokat, diagramokat és tematikus térképeket, valamint linkeket tartalmazó Függelék, amely pdf-formátumban letölthető a <http://fuggelek.foldrajzmagazin.hu> vagy a <http://foldrajztanitas.elte.hu/wp-content/uploads/Fuggelek.pdf> webhelyről.

